

K NIEKTORÝM ASPEKTOM VYTVÁRANIA SPOLOČNÝCH ZASTUPITEĽSKÝCH ÚRADOV V KONTEXTE NAJNOVŠIEHO VÝVOJA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

ON CREATION OF COMMON REPRESENTATIVE OFFICES IN THE CONTEXT OF LATEST DEVELOPMENTS IN INTERNATIONAL RELATIONS

*Boris Mattoš*¹

Cieľom tohto príspevku je analyzovať nové aspekty kreovania siete zastupiteľských úradov štátu v zahraničí. Štát pri ich zriaďovaní zohľadňuje svoje potreby a možnosti. V súlade s medzinárodným právom môžu dva alebo viaceré štáty poveriť tú istú osobu ako šéfa misie v inom štáte, čím sa vytvoril predpoklad na spoluprácu krajín v oblasti kreovania spoločných zastupiteľských úradov. Príspevok upriamuje pozornosť na aplikáciu tohto modelu v súčasnej diplomatickej praxi, a to tak zo strany veľkých, ako aj malých štátov. V snahe o efektívne využívanie rozpočtových prostriedkov existuje predpoklad, že model spoločného zastupiteľského úradu bude čoraz častejšie využívaným spôsobom schematizácie zahraničných orgánov štátu.

Kľúčové slová: spoločné zastupiteľské úrady, diplomatické misie, stále misie, konzulárne úrady, Francúzsko, Nemecko.

The aim of the present paper is to analyze new trends and aspects in creating of a network of state representative offices abroad. By establishing this network the state takes into account its own needs and possibilities. Conditions for cooperation of countries in the field of creation of joint diplomatic missions are connected with international law, where two or more states may authorize the same person to lead the mission in another country. This paper draws attention to application of this model in the current diplomatic practice by small as well as by large states. In the context of the

¹ Mgr. Boris Mattoš, PhD. Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, e-mail: boris.mattos@euba.sk.

Po štúdiách v Bratislave – Univerzita Komenského (Mgr.), Ekonomická univerzita v Bratislave (PhD.) – Berlíne (Humboldt-Universität) a Zürichu (Universität Zürich) absolvoval niekoľko zahraničných odborných stáží (SRN a ČR). Je členom riadiaceho grémia Akcie Rakúsko-Slovensko, členom medzinárodnej expertnej komisie pre udeľovanie štipendií International Visegrad Fund. Od roku 2000 pôsobí na FMV EU v Bratislave, kde sa okrem pedagogickej činnosti venuje skúmaniu vybraných aspektov diplomacie a medzinárodných vzťahov.

efficient use of financial resources, we assume that the model of joint representative offices will become increasingly utilized.

Key words: joint embassies, diplomatic missions, permanent missions, consulates, France, Germany.

JEL: D73

1 Úvod

Právom každého suverénneho štátu je slobodne sa rozhodnúť, s ktorými štátmi bude udržiavať diplomatické vzťahy. Pri nadviazaní diplomatických stykov, ktorému predchádza vzájomné uznanie zainteresovaných krajín, dohodne sa aj úroveň vzájomného diplomatického zastúpenia. Štát tak zriaďuje sieť svojich zastupiteľských úradov ako zahraničné diplomatické a nediplomatické orgány a úrady pre medzinárodné vzťahy. Diplomatickými sú diplomatické misie, stále zastúpenia pri medzinárodných organizáciách, delegácie v medzinárodných organizáciách a na medzinárodných konferenciách. Rozvoj siete zastupiteľských úradov determinujú potreby a možnosti každého štátu. Cieľom tohto príspevku je analyzovať nové aspekty kreovania siete zastupiteľských úradov štátu v zahraničí. Pre potreby dosiahnutia stanoveného cieľa boli využité vedecké metódy abstrakcie, analýzy a syntézy.

V zmysle čl. 2 Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch, ktorý vstúpil do platnosti 25. apríla 1964, nadviazanie diplomatických stykov medzi štátmi a zriadenie stálych diplomatických misií sa uskutočňuje vzájomnou dohodou. Čl. 3 ďalej upravuje funkcie diplomatickej misie:²

- a) zastupovať vysielajúci štát v štáte prijímajúcom;
- b) chrániť záujmy vysielajúceho štátu a jeho príslušníkov v štáte prijímajúcom v rozsahu dovolenom medzinárodným právom;
- c) viesť rokovania s vládou prijímajúceho štátu;
- d) zisťovať všetkými zákonnými prostriedkami podmienky a vývoj v prijímajúcom štáte a podávať o nich správy vláde vysielajúceho štátu;
- e) podporovať priateľské vzťahy medzi vysielajúcim a prijímajúcim štátom a rozvíjať ich hospodárske, kultúrne a vedecké styky.

Diplomatické misie predstavujú jednu z najdôležitejších kategórií diplomacie a už od minulosti sa kreovaniu siete zastupiteľských úradov venovala patričná pozornosť vo väzbe na medzištátne vzťahy, zahranično-politické priority a najmä finančné a personálne možnosti daného štátu. Ako v tomto kontexte uvádza Balušek (1996, s. 26), „niektoré štáty si však z úsporných dôvodov zriaďujú misie len v dôležitých alebo geograficky výhodne položených hlavných mestách“. Sieť

² Originál Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch, ktorého anglické, čínske, francúzske, ruské a španielske znenie majú rovnakú platnosť, je uložený u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov. Texty sú dostupné na internete na stránke http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf.

zastupiteľských úradov nie je fixne daná, ale vplyvom rôznych faktorov a potrieb podlieha zmenám, a to jednak smerom k rozširovaniu siete zastupiteľských úradov, jednak k ich rušeniu. Ekonomické možnosti štátu determinujú celkovú štruktúru zahraničných orgánov štátu pre medzinárodné styky. Podľa Liechtensteina (2004, s. 194) „čím menší štát, o to väčší je percentuálny podiel príslušného rezortu zahraničia na celkovom rozpočte štátu“.

Malé štáty aj v kontexte uvádzaných disponibilných finančných a personálnych reštrikcií a z toho vychádzajúcej oklieštenej siete zastupiteľských úradov využívajú s cieľom udržiavať diplomatické styky najmä platformu svojho členstva v medzinárodných organizáciách. Tie môžu existovať, aj keď štát nemá vzájomne zriadené diplomatické misie. Spomenúť možno Organizáciu spojených národov, v rámci ktorej svoje stále misie zriadila väčšina zo 193 členských štátov OSN. Veselý (2011, s. 123) ako príklad systému tzv. úspornej diplomacie (*cut-price diplomacy*) uvádza, že „Maledivy udržiujú v zahraničí 9 ambasád, ale diplomatické vzťahy nadviazali so 141 štátmi sveta“.

Opatrenia efektívnosti vedú niektoré štáty k osobitným prístupom z hľadiska riadenia zastupiteľského úradu z pozície vedúceho úradu. Gullová (2013, s. 173-174) v tomto kontexte poukazuje napr. na Singapur, „ktorý používa vo svojej diplomatickej praxi status nazývaný „*roving ambassador*“ (z angl. – túlavý veľvyslanec) - ide o nerezidentného, tzv. hosťujúceho veľvyslanca, ktorý sídli vo svojom štáte, odkiaľ spravuje agendu väčšinou niekoľkých krajín, a tieto štáty, v ktorých je akreditovaný, pravidelne alebo príležitostne navštevuje“. Singapur model nerezidentného veľvyslanca využíva aj v prípade Slovenskej republiky, kde Singapurskú republiku v SR od 16. 7. 2007 zastupuje J. E. pani Jennie Chua Kheng Yeng. Sídlom mimoriadnej a splnomocnenej veľvyslankyne je Ministerstvo zahraničných vecí v Singapore.³

Diplomatické misie delí Bystrický (2006, s. 23) do troch kategórií v priamej závislosti od toho, do ktorej triedy je zaradený titulár príslušnej misie:

„Prvú kategóriu tvoria *veľvyslanectvá*, vedené mimoriadnymi a splnomocnenými veľvyslancami, apoštolskými, či pápežskými nunciami alebo ďalšími vedúcimi zodpovedajúcej triedy akreditovanými u hlavy prijímajúceho štátu.

Do druhej kategórie patria *vyslanectvá*, ktoré vedú mimoriadni a splnomocnení vyslanci či mimoriadni a splnomocnení ministri, ako aj pápežskí internunciovia, rovnako akreditovaní u hlavy prijímajúceho štátu. V súčasnosti sa zastupiteľstvá tejto kategórie objavujú v medzinárodných vzťahoch len výnimočne.

Tretiu kategóriu tvoria tie zastupiteľské úrady, ktoré z rozličných dôvodov vedú *chargé d'affaires en pied* (en titre), akreditovaní u ministra zahraničných vecí prijímajúceho štátu.“

³ Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (2013, s. 187).

Svojím poslaním a náplňou činnosti relatívne autonómnu súčasť misie, aj keď spadajúcu pod právomoc vedúceho misie, tvorí *konzulárny úrad* (zahraničný orgán nediplomatickej povahy).

Konzulárne zastúpenia sú dnes v metropolách štátov zvyčajne zlúčené s diplomatickými misiami a existujú vo forme konzulárnych oddelení zastupiteľských úradov. Pajtinka (2010, s. 110) vo vzťahu ku konzulárnym úradom zdôrazňuje, že „v podmienkach existencie rozvinutých masovokomunikačných prostriedkov, ktoré sú jedným z atribútov globalizácie, diplomacia štátu sa dostáva pod dôslednejšiu kontrolu širokej verejnosti. Konzulárne aktivity sú pritom pre radového občana spravidla najviac „viditeľnou“ súčasťou diplomacie, pretože práve s nimi sa najčastejšie dostáva do kontaktu v bežnom živote. Aj preto má občan často tendenciu práve podľa kvality konzulárnych aktivít hodnotiť prácu celého zastupiteľského úradu, či dokonca rezortu diplomacie – a podľa toho často aj obraz krajiny.“

2 SPOLOČNÉ ZASTUPITEĽSKÉ ÚRADY

Štandardným príkladom diplomatickej praxe je situácia, keď hovoríme o vysielajúcom štáte z hľadiska jedného štátu. Viedenský dohovor o diplomatických stykoch v čl. 6 počíta aj s možnosťou, že dva alebo viaceré štáty môžu poveriť tú istú osobu ako šéfa misie v inom štáte, ak prijímajúci štát nepodá námietky. Vytvoril sa tým predpoklad na spoluprácu krajín v oblasti kreovania spoločných zastupiteľských úradov. Dömök (2011, s. 130) síce uvádza, že „v dejinách diplomacie sa takéto prípady vyskytovali, no v súčasnosti už takmer neexistujú“, súčasná diplomatická prax však hovorí o inej realite.

Z hľadiska medzinárodného práva musí zakladanie spoločných zastupiteľských úradov spĺňať nielen vnútroštátne, ale najmä medzinárodno-právne ustanovenia. Potrebná je tiež notifikácia zo strany prijímajúceho štátu, ktorá musí obsahovať súhlasné stanovisko a podpísanie osobitnej dohody, v ktorej sa zmluvné strany zaväzujú k zriadeniu nového spoločného zastupiteľského úradu. Z hľadiska bezpečnosti a ochrany používania údajov a informácií je treba v zmluve presne stanoviť, aký okruh informácií bude verejne prístupný a ktorý zostáva výhradne určený len pre interné účely. Dosah na prácu uvedeného zastupiteľského úradu majú príslušné rezorty zahraničných vecí.

K povereniu tej istej osoby funkciou vedúceho misie v jednom štáte podľa Gullovej (2013, s. 173) dochádza vtedy, keď „uvedené štáty zastávajú v podstate rovnaké či veľmi podobné stanoviská v zahraničnej politike alebo vo vzťahu k prijímajúcemu štátu“. V odbornej literatúre sa pomerne často ako príklad vzájomnej spolupráce aj pre zhodné stanoviská v kľúčových oblastiach uvádzajú severské štáty – niekedy označované pod pojmom *škandinávsky model*. Spolupráca severských štátov je dlhodobá a existuje v rôznych podobách a rovinách, nie všetky však naplnili stanovené ciele efektívnosti. Dánsko, Fínsko, Island, Nórsko a Švédsko vybudovali v roku 1999 v Berlíne spoločný komplex šiestich budov pod názvom „Nordic embassies“. V piatich

sa nachádzajú príslušné budovy jednotlivých veľvyslanectiev, zostávajúca budova (Felleshuset) zahŕňa vstup do areálu, auditórium a jedáleň. Zjednotenie veľvyslanectiev možno však v tomto prípade vnímať skôr v symbolickej rovine, keďže veľvyslanectvá operujú samostatne. Ako vo svojej štúdií uvádzajú Rijks a Whitman (2007, s. 40), napriek snahe o redukciu nákladov na vonkajšiu reprezentáciu, ktorá samotný spoločný projekt iniciovala, paradoxne „došlo k ich nárastu“.

Subjektmi medzinárodných vzťahov, ktoré využívajú možnosti uvedené v čl. 6 Viedenského dohovoru sú spravidla malé štáty. Veselý (2011, s. 123) uvádza príklad „malých štátov karibskej oblasti, ktoré majú svoje spoločné misie v Ottawe, Ženeve, či v Bruseli pod hlavičkou Organizácie východokaribských štátov⁴, hoci nie všetky sú členmi tejto organizácie“. Spoločné zastupiteľské úrady sú však výzvou aj pre veľké štáty ako Nemecko a Francúzsko.

3 NEMECKO-FRANCÚZSKA SPOLUPRÁCA

Francúzska republika a Spolková republika Nemecko podpísali 22. januára 1963 v Elyzejskom paláci Zmluvu o nemecko-francúzskej spolupráci (Traité de l'Élysée), ktorá dala obojm štátom základný rámec budúcej spolupráce. Oba štáty sa v nej zaviazali, že budú okrem iného konzultovať dôležité otázky zahraničnej politiky, hospodárstva, obrany a kultúry.

Pri príležitosti 40. výročia podpísania Elyzejskej zmluvy v spoločnom vyhlásení z 22. januára 2003⁵ nemecký spolkový kancelár Gerhard Schröder a francúzsky prezident Jacques Chirac vyzvali svojich ministrov zahraničných vecí k vzájomnému posilneniu diplomatických a konzulárnych služieb oboch krajín (bod. č. 26 spoločného vyhlásenia) a k prevereniu možnosti otvorenia spoločných nemecko-francúzskych veľvyslanectiev. Podobne vyzvali na intenzívnejšiu spoluprácu medzi konzulárnymi službami a štátnou správou partnerského štátu a tiež na rozvoj vzájomnej pomoci pre občanov v tretích štátoch (bod č. 27 spoločného vyhlásenia). Ministerstvá zahraničných vecí Francúzska a Nemecka nesú teda priamy mandát vo väzbe na oblasť zahraničnej politiky s cieľom jeho priamej aplikácie v praxi.

K zriadeniu prvých spoločných zastupiteľských úradov došlo koncom deväťdesiatych rokov. Prvý z nich bol zriadený v roku 1997 v Praia (Kapverdy), nasledovali ďalšie v Lilongwe (Malawi), Alma-Ate (Kazachstan), Banje Luke (Republika Srbská), Podgorici (Čierna Hora), Santa Cruz (Bolívia), Maputo (Mozambik), Dháka (Bangladéš), Yaoundé (Kamerun). Na zastupiteľskom úrade v Alma-Ate spolupracovala okrem Nemecka a Francúzska aj Veľká Británia. Spoločný

⁴ Organizácia východokaribských štátov (OECS – Organisation of Eastern Caribbean States) vznikla v roku 1981 a združuje 7 členských štátov (Antigua a Barbuda, Dominika, Grenada, Montserrat, Svätý Krištof a Nevis, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny) a 2 asociované štáty (Anquilla a Britské Panenské ostrovy).

⁵ Spoločné vyhlásenie k 40. výročiu podpísania Elyzejskej zmluvy je dostupné online na <http://www.deutschland-frankreich.diplo.de/Gemeinsame-Erklärung-zum-40,1129.html>.

zastupiteľský úrad bol neskôr uzatvorený kvôli nezodpovedajúcim technickým parametrom. Spoločná kancelária veľvyslanectva v Podgorici bola uzatvorená z dôvodu vzniku nového štátu Čiernej Hory. Vznikom nového štátneho subjektu vzniklo v spoločných priestoroch veľvyslanectvo Francúzskej republiky. Podľa Bureša (2007, s. 37) sa „jednotlivé spoločné zastupiteľské úrady veľmi líšia v závislosti na prostredí v tretej, hostiteľskej krajine a na miere spolupráce medzi Francúzskom a Nemeckom“.

Rámcová dohoda medzi vládou Francúzskej republiky a vládou Spolkovej republiky Nemecko o spoločných diplomatických či konzulárnych zastupiteľských úradoch vo všeobecnosti stanovuje tieto tri druhy spoločných zastupiteľských úradov:⁶:

- a) Spoločný zastupiteľský úrad v spoluvlastníctve oboch krajín - ide z viacerých hľadísk o najkomplikovanejší spôsob zriadenia spoločného zastupiteľského úradu. Rámcová dohoda upravuje aj situáciu, keď jedna i druhá strana môže zo spoluvlastníckeho pomeru vystúpiť. Výpovedná lehota je v tomto prípade štvorročná.
- b) Spoločný zastupiteľský úrad v spoločnom prenájme.
- c) Spoločný zastupiteľský úrad v prenájme jedného partnera druhému. Z hľadiska zriadenia spoločného zastupiteľského úradu ide o jednoduchší model, a preto bol použitý pri kreovaní prvých spoločných zastupiteľských úradov v Praia, keď v rokoch 1997 - 2001 v tíme francúzskeho veľvyslanectva pracoval aj nemecký diplomat.

Dôvody zriaďovania a následné efekty prínosu spoločných francúzsko-nemeckých zastupiteľských úradov, ktoré identifikoval Bureš (2007, s. 37-38), možno zhrnúť nasledovne:

- inštitucionalizovaný vonkajší prejav silnej francúzsko-nemeckej spolupráce;
- racionalizácia siete zastupiteľských úradov (zníženie výdavkov z hľadiska prevádzky, využitie spoločných administratívno-technických pracovníkov, zariadenia a pod.);
- novátorský prístup Francúzska a Nemecka z hľadiska potenciálnych možností zriaďovania spoločných zastupiteľských úradov aj vo väčšom formáte;
- väčšia viditeľnosť jedného či druhého štátu v danom štáte a to najmä v tom prípade, ak v nej jeden, či druhý štát nebol zastúpený;

⁶ Rámcová dohoda medzi vládou Francúzskej republiky a vládou Spolkovej republiky Nemecko o spoločných diplomatických či konzulárnych zastupiteľských úradoch bola podpísaná 12. októbra 2006 v Paríži. Dostupná je na internetovej stránke <http://www.france-allemande.fr/accord-cadre-diplomatique-franco,2815.html>.

- príklad pre iné štáty - vzájomná a silná spolupráca Francúzska a Nemecka, kedysi nepriateľov, ktorá sa prejavuje spoločnými zastupiteľskými úradmi, je dobrým príkladom pre ďalšie štáty.

K zriadeniu spoločných zastupiteľských úradov Francúzska a Nemecka dochádza v kontexte úzkej spolupráce v oblasti zahraničnej politiky oboch krajín a najmä prieniku ich záujmov v danom štáte, resp. teritóriu. Z uvedeného dôvodu sú spoločné misie, ako je uvedené na príkladoch vyššie, zriaďované najmä v mimoeurópskych štátoch.

Okrem spoločných zastupiteľských úradov majú Francúzsko a Nemecko zriadené aj spoločné francúzsko-nemecké kultúrne centrá (implantations culturelles communes) napr. v Santa Cruz (Bolívia), alebo v Lahore (Pakistan). V palestínskom Ramalláhu bol vytvorený špeciálny program pre komunikáciu vo francúzskom, nemeckom a arabskom jazyku. Vedúcu pozíciu zaujímajú dvaja riaditelia nominovaní francúzskou a nemeckou stranou.

4 RAKÚSKO-NEMECKÁ SPOLUPRÁCA

Vzájomnú spoluprácu zastupiteľských úradov s Nemeckom zvažuje aj Rakúsko a za dôvod sú označené najmä ekonomické príčiny. Štátny tajomník Spolkového ministerstva financií Rakúskej republiky (Bundesministerium für Finanzen), Andreas Schieder, sa pre denník Kurier (Trummer 2013) vyslovil za „štrukturálnu reformu rakúskych veľvyslanectiev“. Za štát, s ktorým by malo dôjsť k zlučovaniu zastupiteľských úradov bola označená Spolková republika Nemecko. Ako sa ďalej v texte článku uvádza, Rakúsko má zriadené vlastné zastupiteľské úrady v 81 štátoch sveta. Z hľadiska rozpočtu je pre rezort Spolkového ministerstva pre európske a medzinárodné záležitosti Rakúska (Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten) v roku 2013 vyčlenených 402 miliónov eur.

Podnetom k diskusii o spolupráci v tejto oblasti v Rakúsku bola prípadová štúdia nemeckej Bertelsmannovej nadácie pod názvom „Jedno veľvyslanectvo s 27 vlajkami – potenciálne benefity z európskej medzinárodnej reprezentácie“⁷, ktorá odhaduje ročné úspory pri zdieľaní agendy zastupiteľských úradov (najmä v konzulárnej oblasti) členskými štátmi Európskej únie až do výšky 1,3 miliardy eur. Výsledkom štúdie je okrem iného konštatovanie, že úspech zjednotenia ambasád „závisí od schopnosti a ochoty členských krajín prijať európskeho ducha v rámci týchto misií“. Štúdia sa však zaoberala modelovým príkladom jedného veľvyslanectva, v ktorom by mali zastúpenie všetky členské štáty Európskej únie.

⁷ Pozri Heinemann, Moessinger, Osterloh a Weiss (2013, s. 56-78).

5 VYŠEHRADSKÁ SPOLUPRÁCA

Zriaďovanie spoločných zastupiteľských úradov medzi Francúzskom a Nemeckom zarezonovalo v mnohých štátoch a bolo tiež predmetom diskusie v rámci zoskupenia Vyšehradská štvorka (V4), a to na mnohých fórach. Summit predsedov vlád Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska vo Varšave v roku 2009 v kontexte hospodárskej krízy, ktorá prinútila štáty revidovať výdavky okrem iného aj v oblasti zahraničnej diplomatickej služby, priniesol v rámci možných opatrení návrh na koordináciu diplomatických misií. Z hľadiska teritoriálneho umiestnenia boli v tomto kontexte spomenuté Ázia, Afrika, Južná Amerika a postsovietske republiky. V tej súvislosti bola prezentovaná plánovaná spolupráca maďarských diplomatov na poľskom veľvyslanectve v Minsku, realizácia ktorej sa však komplikovala pre problémy s neupustením oboch krajín od symbolov nezávislosti.⁸

Veselý (2011, s. 123) ako ďalší príklad vyšehradskej spolupráce uvádza vytvorenie tzv. „Vyšehradského domu“, v rámci ktorého od 25. marca 2010 fungujú v juhoafrickom Kapskom meste, v spoločne spravovanej budove, konzuláty Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska. Na základe vzájomnej dohody medzi štyrmi ministerstvami zahraničných vecí, bude každý členský štát na báze striedania po dobu jedného týždňa vykonávať diplomatické a konzulárne činnosti v spoločných priestoroch Vyšehradského domu.⁹ Tento koncept by mal byť v ďalšej fáze aplikovaný priamo na zastupiteľské úrady. Ako vyplynulo z vyhlásenia predsedov vlád V4 v októbri 2013 v Budapešti, prvý spoločný zastupiteľský úrad pre krajiny V4 by mal byť lokalizovaný v hlavnom meste Vietnamskej socialistickej republiky, Hanoji.

Vyšehradská spolupráca má určite svoj potenciál, vzájomný prienik pri realizácii spoločných zastupiteľských úradov, a to vo viacerých rovinách, je však spomedzi štyroch krajín najväčší v prípade Českej republiky a Slovenskej republiky a to vzhľadom k takmer 75-ročnej existencii spoločného štátu, jazykovej a kultúrnej blízkosti. Je preto logické, že myšlienka vzájomného zdieľania zastupiteľských úradov v zahraničí bola viackrát zdôrazňovaná v diskusiách vedúcich rezortov diplomacie oboch krajín. Z hľadiska vyšehradskej spolupráce má táto spolupráca určite najväčšie predpoklady pre skorú a úspešnú realizáciu.

6 SPOLUPRÁCA ŠTÁTOV BÝVALEJ JUHOSLÁVIE

Podobne ako štáty bývalého Československa vzájomne spolupracujú aj krajiny bývalej Juhoslávie s cieľom vytvoriť spoločné zastupiteľské úrady, resp. konzulárne misie. Ako uvádza spravodajský a analytický portál zameraný na juhovýchodnú Európu - SETimes - príkladom je Srbsko a Čierna Hora, resp. Srbsko a Bosna Hercegovina, ktoré majú podpísané zmluvy o spolupráci v tejto oblasti.¹⁰ Riešenie

⁸ Pozri SME (2009).

⁹ Pozri Ministerstvo zahraničných vecí Maďarskej republiky (2010).

¹⁰ Pozri SETimes – The news and views of Southeast Europe.

situácie s vonkajším zastúpením štátu je naliehavé najmä pre Srbsko, ktoré vzhľadom na vysporiadanie majetku bývalej Juhoslávie musí do konca roku 2013 opustiť 24 diplomatických misií a konzulárnych zastúpení.

Podobné rokovania o spoločnom využití diplomatických úradov vedú tiež Macedónsko s Čiernou Horou. Odhadovaný prenájom priestoru pre diplomatickú alebo konzulárnu misiu sa pohybuje na úrovni 500- až 600-tisíc eur ročne. Podľa zverejnených správ vynaložilo Macedónsko v posledných rokoch značné sumy na zriadenie zastupiteľských úradov v Budapešti (1,07 mil. eur), Prahe (2 mil. eur) a vo Viedni (3,5 mil. eur). Experti sú však k iniciatíve spoločných zastupiteľských úradov skeptickí a to najmä vo vzťahu na nedávnu históriu.

Slovensko, podobne z ekonomických dôvodov, pozmenilo štruktúru zastupiteľských úradov a rozhodlo sa uzatvoriť svoje diplomatické misie v Portugalsku, Švédsku, Fínsku, Írsku a konzulárne oddelenia v New Yorku a Düsseldorfe.

7 ZÁVER

Pri kreovaní siete zastupiteľských úradov zohrávajú úlohu viaceré faktory, a to najmä personálne, zahranično-politické či ekonomické. Disponibilné možnosti z hľadiska finančných a ľudských zdrojov majú stredne veľké a veľké štáty väčšie, ako je to v prípade malých štátov. Aj napriek úspornej diplomacii môžu však malé štáty realizovať svoje diplomatické aktivity využitím svojho členstva v medzinárodných organizáciách, regionálnych zoskupeniach a tiež zmenou organizácie riadenia štátnej správy. Medzinárodné organizácie sú pre malé štáty skôr platformou pre aktívnu spoluprácu v rámci existujúcej siete príslušnej organizácie, regionálne zoskupenia na druhej strane ponúkajú reálne možnosti vytvárania spoločných zastupiteľských úradov. Ako vyplynulo z poukázania na racionalizačné opatrenia v kontexte zosieťovania zastupiteľských úradov vybraných krajín v zahraničí, štáty hľadajú v súčasnej situácii možnosti úspory výdavkov aj v rezorte diplomacie, čo vytvára reálne dôvody a možnosti pre ich vznik. Pre mnohé štáty je to zároveň výzva na odstránenie vzájomných animozít (napr. štáty bývalej Juhoslávie). Nemecko-francúzska spolupráca v oblasti vytvárania spoločných zastupiteľských úradov je príkladom, ktorý nasledovali viaceré štáty (napr. krajiny Vyšehradskej štvorky). Záverom tohto príspevku možno konštatovať, že v kontexte hospodárskych ukazovateľov vo väzbe na snahu štátov o efektívne využitie rozpočtových prostriedkov existuje predpoklad, že model spoločného zastupiteľského úradu má perspektívu a bude stále viac využívaným prostriedkom efektívizácie siete zahraničných orgánov štátu pre medzinárodné vzťahy.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. BALUŠEK, M. (1996): *Umenie diplomacie*. Bratislava: Belimex, 1996. 222 s. ISBN 80-85327-17-1.

2. BUREŠ, P. (2007): Francouzsko-německá velvyslanectví. Novodobá realita? In *Mezinárodní politika*, 2007, roč. 31, č. 11, s. 37-39.
3. BYSTRICKÝ, L. (2006): *Základy diplomacie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006. 167 s. ISBN 80-7165-544-9.
4. DÖMÖK, J. (2011): *Diplomacia a diplomatický protokol*. Šamorín: Heuréka, 2011. 411 s. ISBN 978-80-89122-67-7.
5. GULLOVÁ, S. (2013): *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. Praha: Grada, 2013. 335 s. ISBN 978-80-247-4418-6.
6. HEINEMANN, F. – MOESSINGER, M. – D., OSTERLOH, S. – WEISS, S. (2013): One embassy with 27 flags – the potential benefits from European international representations. [Online.] In *The European Added Value of EU Spending: Can the EU Help its Member States to Save Money? Exploratory Study*, 2013. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2013. 130 s.
7. LIECHTENSTEIN, N. (2004): Diplomatie und Aussenpolitik von Kleinstaaten. In BUSEK, E. – HUMMER, W. (eds.): *Liechtenstein politische Schriften - Der Kleinstaat als Akteur in den Internationalen Beziehungen*. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 2004. S. 193-200. ISBN 3-7211-1059-5.
8. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ MAĎARSKEJ REPUBLIKY. (2010): *The "Visegrad House" in Cape Town has started operating*. [Online.] [Citované 15. 8. 2013]. Dostupné na internete: <http://www.mfa.gov.hu/kum/en/bal/actualities/spokesman_statements/Visegrad_eng_100325.htm>.
9. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. (2013): *Listina diplomatického zboru*. [Online.] [Citované 17. 9. 2013]. Dostupné na internete: <[http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_2A5D2AE1CED4D02BC125711D0041AA68_SK/\\$File/Diplsk.pdf](http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_2A5D2AE1CED4D02BC125711D0041AA68_SK/$File/Diplsk.pdf)>.
10. PAJTINKA, E. (2010): Konzulárna služba a jej perspektívy na začiatku 21. storočia. In: *Medzinárodné vzťahy*, 2010, roč. 8, č. 1., s. 105-111.
11. RANA, S. K. (2011): *21st century diplomacy: a practitioner's guide*. Londýn – New York: Continuum International Publishing Group, 2011. 372 s. ISBN 978-1-4411-6838-2.
12. RIJKS, D., WHITMAN, R. (2007): European diplomatic representation in third countries: trends and options. [Online.] In *European Policy Centre working paper No. 28 - The EU Foreign Service: how to build a more effective common policy*, 2007. [Citované 23. 8. 2013.] Dostupné na internete: <http://www.efsp.eu/docs/470EuropeanForeignService_WP.pdf#page=34>.
13. SME. (2009): Krajiny V4 chcú pre krízu spoločné veľvyslanectvá. [Online.] In *SME*, 4. 9. 2009. [Citované 23.8.2013.] Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/5003491/krajiny-v4-chcu-pre-krizu-spolocne-velvyslanectva.html#ixzz2dRANB1hd>>.

14. TRUMMER, P. (2013): „Kooperation“: Schieder bei Botschaften sparen. [Online.] In *KURIER – unabhängige Tageszeitung für Österreich*, 13. 7. 2013 [Citované 23.8.2013.] Dostupné na internete: <<http://kurier.at/politik/inland/schieder-will-bei-botschaften-sparen-mit-anderen-kooperieren/18.977.257>>.
15. VESELÝ, Z. (2011): *Diplomacie (teorie – praxe – dějiny)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s.r.o., 2011. 493 s. ISBN 978-80-7380-332-2.